

ฐานมติของแบบเรียน

✽ ไพฑูรย์ บุณยะเวศ

ในสมัยที่ยังไม่มี โรงเรียน เป็น สถานที่ ให้การ ศึกษาอบรมแก่กุลบุตรกุลธิดา การยังชีพด้วยการ ให้วิชาความรู้ตลอดจนการฝึกฝนอาชีพให้แก่ผู้สนใจ ในสังคมหนึ่ง ๆ ก็คงจะยังไม่เกิดขึ้น ครูหรือผู้ ถ่ายทอดความรู้มีรายได้จากการ ประกอบ อาชีพหลัก ของตนเอง มิได้จากนักเรียน ครูจึงมีอิสรภาพใน การจัดการศึกษาตามแบบที่ตนต้องการได้อย่าง เต็มที่ นับตั้งแต่เป็นผู้กำหนดความมุ่งหมายหรือปรัชญาของ การสอนเลยทีเดียว ขอบเขตของเนื้อหาที่ต้องการ จะนำมาสอนหรือหลักสูตรจะลุ่มลึกกว้าง ขวางอย่าง ไรก็ได้ ไม่มีใครว่ากล่าว จะใช้วิธีสอนตามที่ตน ถนัดก็ไม่มีใครขัดขวาง แบบเรียนที่ใช่คือ สติ บัญญาความสามารถและความจัดเจน ของ ผู้สอนเอง สอนแล้วจะดีคำสัมฤทธิ์ผลของสา นุศิษย์สูง ต่ำอย่างไรก็ไต่หลังสน ถึงคราวห่างจากธุรกิจการงาน จะ นอนเอนมือก่ายหน้าผากตรึกตรองสำรวจผลงานของ ตนหรือไม่ ก็ย่อมจะทำได้ ไม่มีผู้หนึ่งผู้ใดจะมา ทักท้วงห้ามปรามหรือสนับสนุน สถาบันการศึกษา ในสังคมปฐมฐานเป็น ไปเพื่อ ประโยชน์ของ คนกลุ่ม น้อย และเป็นเอกสิทธิ์ของปัจเจกชนผู้ถ่ายทอด โดยแท้

เมื่อหันมาพิจารณาบรรยากาศของ สถาบันการ ศึกษาในปัจจุบันแล้วก็จะแลเห็นได้ว่า ความเจริญ ก้าวหน้าของวิทยาการต่าง ๆ นอกจากจะนำเอา ความสะดวกสบายในด้านความเป็นอยู่มาให้แล้ว ก็ ยังนำกฎข้อบังคับ และ แนวปฏิบัติมาจำกัด เสรีภาพ

บางอย่างด้วย ดังตัวอย่างเช่นในเรื่องของการสอน และแบบเรียนเป็นต้น เนื่องจากการฝึกหัดครูเป็น เรื่องที่จะทำได้โดย สถาบัน ของ รัฐ เพียง อย่าง เดียว วิธีสอนและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการสอนของครูที่จบ จากสถาบันนั้น ๆ จึงมีส่วนคล้ายกันอยู่เป็นอันมาก อย่างไรก็ตามกฎหมายมิได้บังคับให้ ผู้ประกอบอาชีพ สอนต้องผ่านสถาบันการฝึกหัดครู ฉะนั้นผู้ที่ต้อง มาสอนภาษาอังกฤษเป็นตัวอย่าง อาจเป็นเพียงผู้ มีความรู้ภาษาอังกฤษโดยมิต้องเข้า ใจกลไก ของ การ สอนภาษาต่างประเทศเลยก็ได้ นับเป็นข้อจำกัดที่ สถาบันฝึกหัดครูมีส่วนในการควบคุม อีกข้อหนึ่งก็ เป็นเรื่องของแบบเรียน แบบเรียนที่จะนำมาใช้ใน โรงเรียนได้จะต้องได้รับอนุญาตจาก กระทรวงศึกษา ธิการเสียก่อน แต่ในทางปฏิบัติก็มิได้มีการตรวจ สอบว่าคำสั่งกระทรวง วิชาการ การ เรืองการ กำหนด แบบเรียนบังคับใช้ มีผู้นำมาปฏิบัติตามกันน้อยต่างกัน อย่างไร

ระหว่างข้อจำกัดสองประการคือเทคนิคการสอน และแบบเรียนก็คือการสอนของครู ในที่บางแห่ง หรือในบางภาคการศึกษาผู้สอนมิได้ มีส่วนใน การวัด ผลนักเรียนของตน เนื่องจากการจัดการสอบเป็น เรื่องของกลุ่มโรงเรียนร่วมทำกัน แนวปฏิบัติด้าน การวัดผลอย่างนี้มีส่วนให้ผู้สอนสละอุดมการณ์ แล้ว หันมาสนใจกลเม็ดที่จะทำให้นักเรียนของตน สอบได้

ในที่นี้จะอภิปรายปฏิบัติการ ของผู้ สอน ภายใน กรอบของอิทธิพลจากสถาบันผลิตครู และอิทธิพล

ของแบบเรียน หมายความว่าเมื่อมีข้อจำกัดสองประการแล้วผู้สอนควรจะมึบทบาทตอบสนองอย่างไร มิใช่เป็นการเสนอแนะเพื่อหาวิธีแก้ไข แต่เป็นความพยายามที่จะแสวงหาความเข้าใจในสภาพการณ์ที่ปรากฏอยู่เฉพาะหน้า

ถ้าเราหันมองไปรอบ ๆ ในกลุ่มของผู้ร่วมอาชีพสอนภาษาอังกฤษ วิธีการสอนของแต่ละคนเกือบจะกล่าวได้ว่าเป็นเรื่องของรสนิยม เพราะไม่มีใครบังคับใครได้ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติ เพราะฉะนั้นประเด็นที่จะนำมาอภิปรายได้ ก็ควรจะเริ่มจากแบบเรียนเพราะเห็นได้ชัดเจน แต่ขอให้เข้าใจว่าในหนังสือแบบเรียนหมายถึง แบบเรียนที่มีจำหน่ายอยู่ในท้องตลาด ที่ผู้สอนและผู้เรียนอาจขอหาได้โดยสะดวก มิใช่แบบเรียนบังคับใช้ตามคำสั่งของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งประกาศให้ทราบเป็นปี ๆ ไป

แบบเรียนประเภทไวยากรณ์และแปล

แบบเรียนประเภทไวยากรณ์และแปล เริ่มจากฐานมัตถว่าภาษาทุกภาษามีส่วนของคำ พด หรือวิภาคที่เหมือนกัน การสื่อความหมายหรือถ่ายทอดความคิดจากภาษาหนึ่งเป็นอีกภาษาหนึ่งนั้น ขึ้นอยู่กับความเข้าใจส่วนต่าง ๆ ของคำพดและการเรียงคำเหล่านั้นขึ้นเป็นประโยค กล่าวคือแบบเรียนหลังให้ผู้เรียนรู้จักนิยามของนาม สรรพนาม กริยา ฯลฯ และรู้จักหน้าที่ของมัน เช่น เป็น ประธาน กริยากรรม ฯลฯ

ตัวอย่างเช่นประโยคที่ว่า อหิ คามิ คชูดามิ ผู้เรียนต้องทราบว่าคำแรกเป็นสรรพนาม คำที่สองเป็นนาม คำที่สามเป็นกริยา แล้วต่อไปก็ต้องทราบว่า สรรพนาม นาม และกริยา ทำหน้าที่อะไรได้บ้าง

เพื่อที่จะทราบขอบเขตความสามารถของส่วนต่าง ๆ ของคำพด แล้วต่อไปก็ต้องทราบว่า เมื่อเป็นคำชนิดเดียวกันเช่น สรรพนาม เมื่อทำหน้าที่ต่างกันแล้ว มีรูปเป็นอย่างไร กล่าวคือเมื่อเป็นประธานก็ด เป็นกรรมก็ด มีรูปเหมือนกัน หรือมีตำแหน่งที่อยู่ต่างกัน เรื่องเหล่านี้คือที่เรียกกันว่ากฎไวยากรณ์ เมื่อทราบกฎไวยากรณ์แล้ว ก็จำเป็นจะต้องทราบความหมายของคำที่จะใช้กับกฎนั้น ๆ คือรู้ไวยากรณ์แล้วก็จะต้องรู้ศัพท์ จึงจะเป็นผู้รู้ภาษาและความขยันหมั่นเพียร

ความสำเร็จของแบบเรียนชนิดนี้ขึ้นอยู่กับความจำของผู้เรียน ต้องขยันท่องขยันทำการบ้าน ครูที่สอนคือผู้ที่ให้ความกระจ่างของ ไวยากรณ์ ให้แก่ผู้เรียนได้เฉพาะ ฉะนั้นเวลาที่ใช้ในการสอนแต่ละชั่วโมง จึงหมดไปกับการอธิบายหลักเกณฑ์เสียเป็นส่วนใหญ่ ผู้เรียนเพียงนั่งนิ่ง ๆ แล้วคิดตาม

แบบเรียนชนิดนี้ให้ความสนใจกับเสียงของภาษาต่างประเทศน้อยมาก

แบบเรียนประเภท DIRECT METHOD

แบบเรียนประเภท Direct method เริ่มจากฐานมัตถว่า การเรียนภาษาแม่และการเรียนภาษาต่างประเทศมีกลไกเป็นอย่างเดียวกัน เด็ก ๆ เรียนภาษาแรกของตนอย่างไร ก็ควรจะเรียนภาษาต่างประเทศด้วยวิธีเดียวกัน ซึ่งบางทีก็เรียกว่าวิธีธรรมชาติ แบบเรียนชนิดนี้ให้ผู้เรียนเข้าสู่ตัวอย่างของภาษาสมบูรณ์แบบเลืดเดียว มีฉาก มีเรื่องราวที่เกิดขึ้น มักใช้บทสนทนาการสารพัด ออกท่าออกทาง หรือของจริงเป็นเทคนิคการสอนที่สำคัญ การเลียนเสียง หรือออกเสียงภาษาต่างประเทศ มีบทบาทสำคัญตั้งแต่เริ่มเรียน แบบเรียนจึงจำเป็นเหมือนหุ่น

จำลองของสังคมที่ใช้ภาษาต่างประเทศนั้น ฉาก หรือเนื้อเรื่องมีความสำคัญอันดับแรก เมื่อยกเอา การเขียนเสียงออกเสียแล้ว ส่วนโครงสร้างหรือ ลำดับขั้นของการสอนภาษามี ความสำคัญ รองลงไป ลำดับของบทเรียนมุ่งที่จะให้ ผู้เรียนรู้ จัก ฉาก ต่าง ๆ มากขึ้น หรือออกนัยหนึ่งก็คือ ถ้าจะมีการตรวจตรา ควบคุมขนาดของความงอกงามก็มุ่งอยู่ ที่จะ เพิ่ม จำ- นวนคำ เมื่อผู้เรียนพบตัวอย่างของภาษามาก ๆ เขาก็จะสามารถเข้าใจและจดจำ ระเบียบ ของ ภาษา หรือ ไวยากรณ์ได้เอง

นอกจากปัจจัยทางฝ่ายผู้เรียนมีความสนใจเรียน เป็นต้นแล้ว ความน่าสนใจของตัวแบบเรียนเอง เช่น ฉาก เนื้อเรื่อง สื่และการจัดรูปเล่ม ก็ล้วนเป็น เครื่องดึงดูดความสนใจอันมีส่วน ช่วย ให้ แบบ เรียน Direct method ประสบความสำเร็จทั้งสิ้น ผู้เรียน ได้มีส่วนฟังส่วนพูดมากขึ้นกว่าที่แบบ เรียน ประเภท ไวยากรณ์และแปล ซึ่งนักเรียนเป็นฝ่ายฟังเสียเป็น ส่วนมาก จากการศึกษาโดยอาศัยบทสนทนาช่วย ให้การเล่าเรียนมีชีวิตชีวยิ่งขึ้น นับว่าเป็นผลดี อย่างหนึ่งของผู้เรียนได้รับประสบการณ์ ตรงจากการใช้ ภาษาในการสนทนากันเหมือนกับในชีวิตจริง

แบบเรียนแผนใหม่

แบบเรียนแผนใหม่ ใน ที่ นี้ หมายถึง แบบ เรียน ภาษาต่างประเทศที่ เป็น ผล ผลิด ของ การ วิเคราะห์ เปรียบเทียบภาษาแม่ของผู้เรียนกับภาษาที่นำมาสอน เป็นภาษาต่างประเทศ ตัวอย่างเช่นแบบเรียนชุด ENGLISH FOR THAI SPEAKER เป็นต้น แบบเรียนแผนใหม่เริ่มจากฐานมติที่ว่า การเรียนภาษา แม่และการเรียนภาษาต่างประเทศ อาศัยเหตุ ปัจจัยที่ แตกต่างจากกัน ในกรณีของการเรียนภาษาอังกฤษ ภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาแม่ของผู้เรียน จะมีส่วนขัด- ขวางหรือส่งเสริมความสำเร็จ หรือทั้งสองอย่าง

ก็ได้ทั้งสิ้น ทั้งนี้แล้วแต่ว่าการวิเคราะห์เปรียบเทียบ มีรายละเอียดและการนำไปใช้เป็นอย่างไร ปรากฏ ตัวอย่างอยู่เนือง ๆ ว่า ชาวฮอลันดาที่ดี ชาว เยอรมันที่ดี เรียนภาษาอังกฤษได้เร็วกว่าชาวฝรั่งเศส และก็เป็นเรื่องจริงอีกเหมือนกัน ที่ผมพบว่าชาว ฝรั่งเศสเรียนภาษาสเปนได้เร็วกว่าชาวฮอลันดา และ ชาวเยอรมัน ทั้งนี้เป็นเพราะว่าธรรมชาติของภาษา แม่กับธรรมชาติของภาษาต่างประเทศ มีส่วนเสริม กันและกัน จัดได้ว่าภาษาอังกฤษภาษาคัดทัชและ ภาษาเยอรมันเป็นกลุ่มเดียวกัน เหมือนกับที่ภาษา ฝรั่งเศสและสเปนเป็นกลุ่มเดียวกัน

แบบเรียนแผนใหม่มีมูลฐานเชิงพฤติกรรม ทว่า ภาษาเป็นพฤติกรรมประเภทนิสัย ในที่นี้สืบทอดมา ถึงความเคยชิน หรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยมีต้อง ไตร่ตรองมาก่อน ตัวอย่างเช่นคนที่เคยเคี้ยวอาหาร ด้วยฟันด้านซ้ายหรือด้านขวาเพียงด้านเดียว เมื่อจะ รับประทานสิ่งใดก็ใช้ฟันด้านที่ตนถนัดหรือเคยชินอยู่ เป็นประจำเพียงด้านเดียว การที่จะเพาะหรือปลูก ผักนี้สัก็คือจัดโอกาสให้พฤติกรรมนั้น ๆ เกิดขึ้น ซ้ำ ๆ กันเสมอ เพราะฉะนั้นเมื่อนำมาใช้กับการ เรียนภาษาต่างประเทศ การปลูกฝังนิสัยหรือการทำ ซ้ำก็คือนอกเหนือการสอน ไวยากรณ์นั่นเอง

ความสำเร็จของแบบเรียนชนิดนี้ขึ้นอยู่กับข้อ- มูลที่ได้จากการวิเคราะห์ เปรียบ เทียบ ภาษา ประการ หนึ่ง และอีกประการหนึ่งขึ้นอยู่กับการจัดลำดับ โครงสร้างทางไวยากรณ์ ควรจะต้องมีลำดับและฟัง มาอาศัยกันเหมือนการก่อกำแพงอิฐ ปรัชญาเบื้อง หลังแบบเรียนแผนใหม่ เชื่อว่าสุดเพื่อการอ่านมี ความสำคัญอยู่ในอันดับรอง ๆ สำคัญอยู่ที่ว่าผู้เรียน พูดเป็นภาษา ทั้งในด้านเสียงและการสร้างประโยค

มนุษย์ทุกชาติทุกภาษาต่างก็มีอวัยวะทำเสียงพูด และเครื่องรับเสียงเหมือนกัน แต่การที่คนไทยไม่รับ ทราบหรือไม่ได้ยินความแตกต่าง ระหว่างเสียงโหระ

และอโหชะ ๘๗ ก็เป็นเพราะนิสัยหรือความเคยชินกับระบบเสียงภาษาไทย เมื่อห้ไม่รับทราบความแตกต่างที่มีอยู่ ลึนก็ทำเสียงไม่ได้ แต่เมื่อความแตกต่างระหว่างโหชะและอโหชะ เป็นข้อมูลฐานในการเรียนภาษาอังกฤษ จึงจำเป็นจะต้องฝึกนิสัยใหม่ขึ้นให้จงได้ ในเรื่องนี้แบบเรียนประเภทไวยากรณ์และแปลช่วยอะไรไม่ได้เลย เพราะแบบเรียนประเภทพัฒนาประสาทตาอย่างเดียว แบบเรียน DIRECT METHOD ช่วยเรื่องการเล่นเสียงได้บ้าง แต่ก็มีได้ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจว่าบทบาทของโหชะอโหชะในภาษาอังกฤษเป็นอย่างไร และเมื่อผู้เรียนเป็นคนไทยควรจะต้อง รับทราบ ใน คำ แห่ง คำ เช่นไร แบบเรียนแผนใหม่จึงเป็นแบบเรียนที่สร้างขึ้นสำหรับผู้เรียนเฉพาะกลุ่ม เช่นจะเอา ENGLISH FOR THAI SPEAKER ไม่ใช่กับผู้ที่พูดภาษามลายู ก็จะได้ผลไม่เท่ากับที่จะใช้กับคนพูดภาษาไทย

ฐานมติของแบบเรียนทั้งสาม ประเภทมิใช่เรื่องที่จะดูแคลน หรือถือเสียว่าเหลวไหล ผู้สอนพึงพยายามหาความเข้าใจ ไตร่ตรองหาเหตุผลสนับสนุนหรือคัดค้านตามประสบการณ์ของตน ผู้ที่ชี้แต่ข้ออธิบายแล้วแปลก็เหมือนกันสอน ภาษา อังกฤษ โดยเล่นที่ทานไทยให้ผู้เรียนฟัง หรือเสนอรายการอาหารเข้าเป็นภาษาต่างประเทศโดยใช้จาก ของ ชาว ตะวันตก ก็ออกจะตู่่มเพียงในความคิดของเด็กไทยส่วนใหญ่ หรือตงออกตงใจฝึกกระสวน อหิ สรณ คจลามี แล้วเปลี่ยนคำที่สองเป็น คามิ บ้าง ปฐลย บ้าง วนิ บ้าง โดยมีให้ข้อสังเกตแก่ผู้เรียนล่วงหน้าว่า เสียงพยางค์ท้ายของคำแรก กับเสียงพยางค์ท้ายของคำที่สองเหมือนกัน แต่ของคำที่สองเป็นลักษณะสามัญของคำในตำแหน่งนั้น ส่วนของคำแรกไม่ใช่ มิฉะนั้นแล้วก็จะได้ชื่อว่าทำคนให้เขินนุกแล้ว

ได้กล่าวมาแล้วแต่ต้นแล้วว่าวิธีการสอนของแต่ละคนเป็นเรื่องของรสนิยม และการนำรสนิยมนั้นออกให้ปรากฏ มิใช่ขึ้นอยู่กับแบบเรียน แต่ขึ้นอยู่กับผู้ใช้แบบเรียน การเลือกส่วนตัวจากแบบต่าง ๆ มาใช้กับนักเรียนเฉพาะกลุ่ม ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในการสอนและความสนใจของผู้สอนเอง อาจจะมีผู้สังเกตเห็นว่าแบบเรียนภาษาอังกฤษสำหรับชั้นประถมปลายเป็นจำพวก DIRECT METHOD แต่แบบเรียนที่ใช้ ฝึก กระสวนไวยากรณ์ใน ชั้น เดียวกัน เป็นจำพวกแผนใหม่

การยกเอากฎไวยากรณ์ขึ้นมาบอกนักเรียนตรงๆ ประหยัดเวลาทำให้รู้ ไวยา กรณ์ ทาง อ้อม ตาม แบบ DIRECT METHOD แต่ความพยายามที่จะให้ความกระจ่างของกฎ ไวยา กรณ์ ให้ผล ไม่ คุ่ม เหนือย ทางออกที่น่าทำคือยกเอากฎไวยากรณ์ให้ดูก่อน แล้วจึงฝึกกระสวน ถ้า จะต้องการจะนำเอาวัสดุเพื่อการอ่านเข้ามา ก็ควรจะคัดเลือกเฉพาะที่เนื้อเรื่องภายในกรอบกระสวนที่นักเรียนรู้จักมาก่อนแล้ว และถ้า เมื่อญจะมีคำยากก็ควรจะ เป็น จำ พวค ที่ ทาย ความ—หมายได้จากคำห้อมล้อม และคำจะให้อ่านออกเสียงก็จะต้องฝึกการออกเสียงก่อนอ่าน

หลายคนอาจจะไม่แลเห็นว่าแบบประเภท เรียน ไวยากรณ์และแปลสนับสนุนให้นักเรียน เรียนจากความผิดพลาดของตนเอง ทำนองเอาผิดเป็นครู ตรงกันข้ามกับแบบเรียนแผนใหม่ ที่พยายามจัดโอกาสให้นักเรียนทำถูกแต่เพียงอย่างเดียว ทว่า PRACTICE MAKES PERFECT นั้น การ ฝึกปากเปล่าควรจะ ต้อง ฝึก แต่ แบบที่ ถูก ต้อง เพียง อย่างเดียว □